

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Przełamywanie stereotypów kulturowych

Author: Krystyna Jarząbek

Citation style: Jarząbek Krystyna. (2013). Przełamywanie stereotypów kulturowych. W: K. Jarząbek, A. Ruttar, S. Sojda (red.), "Spotkania międzykulturowe. T. 1, Literaturoznawstwo, kultura" (S. 108-116). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

KRYSTYNA JARZĄBEK
SOSNOWIEC

PRZEŁAMYWANIE STEREOTYPÓW KULTUROWYCH

WPROWADZENIE

Zdarza się nierzadko, że obcokrajowcy są postrzegani zgodnie z pewnym stereotypem, rozpowszechnianym na ich temat przez członków rodzimej społeczności. Pragnę tu zatem przypomnieć, że stereotyp to skrajnie uproszczony i jednostronny obraz obcej społeczności, traktujący wszystkich jej członków w sposób jednakowy, wykluczający jednocześnie inne cechy. Stereotyp ten bazuje często na jednostkowych odczuciach bądź na zdarzeniach przedstawianych w prasie, radiu albo w telewizji, nie jest natomiast oparty na faktach, dokumentach czy też na badaniach specjalistów. Prowadzi to nierzadko do uprzedzeń i tworzenia barier w komunikacji międzyludzkiej, a w skrajnych wypadkach nawet do dyskryminowania jakichś społeczności¹. Jednym z takich stereotypów – rzutujących na stosunki polsko-rosyjskie – jest przekonanie o wrogości Polaków wobec Rosjan i Rosjan wobec Polaków.

Warto nadmienić, że problem ten nie jest nowy w literaturze naukowej, omawiało go bowiem wielu wybitnych naukowców². Wydaje się jednak, że czasy,

¹ Zob. W. WELSKOP: *Edukacja międzykulturowa – relacje między stereotypem, uprzedzeniem społecznym a stygmatyzacją*. Wrocław 2011, s. 41–52.

² A. KĘPIŃSKI: *Lach i Moskal. Z dziejów stereotypu*. Warszawa – Kraków 1990; Zob. ponadto: J. BARTMIŃSKI, J. PANASIUK: *Stereotypy językowe*. W: *Współczesny język polski*. Red. J. BARTMIŃSKI. Lublin 2010, s. 371–395; J. BARTMIŃSKI, I. LAPPO, U. MAJER-BARANOWSKA: *Stereotyp Rosjanina i jego profilowanie we współczesnej polszczyźnie*. W: J. BARTMIŃSKI: *Stereotypy mieszkają w języku. Studia etnolingwistyczne*. Lublin 2009, s. 262–298; *Polacy w oczach Rosjan – Rosjanie w oczach Polaków*. Red. R. BOBRYK, J. FARYNO. Warszawa 2000;

w których obecnie żyjemy, pozwalają dostrzec w tej materii pewne nowe okoliczności i fakty. W związku z tym w tekście niniejszym omawiam:

- przemiany polityczne i społeczne, które dokonały się w krajach słowiańskich w ciągu ostatniego ćwierćwiecza,
- skonfliktowanie Słowian oraz podłoże kulturowe tych konfliktów,
- reakcje obcokrajowców na odmienność kulturową.

Wyliczam ponadto argumenty, z których niezbicie wynika, iż w chwili obecnej – w świetle doniosłych zmian historycznych – nie istnieją racjonalne podstawy ku temu, aby nadal pielęgnować stereotyp, który stwarza liczne bariery we wzajemnych kontaktach Polaków i Rosjan.

PRZEMIANY POLITYCZNE W KRAJACH SŁOWIAŃSKICH W OSTATNIM ĆWIERĆWIECZU

Pragnę przypomnieć, że w wyniku drugiej wojny światowej wszystkie kraje słowiańskie, z wyjątkiem Jugosławii, znalazły się w orbicie dominacji ZSRR, stając się częścią składową bloku komunistycznego. Upadek tego bloku w trakcie tak zwanej jesieni narodów (1989) przyniósł zmiany w Polsce, w krajach Związku Radzieckiego, w Czechosłowacji oraz na Bałkanach.

W grudniu 1989 roku miejsce Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej zajęła wolna i demokratyczna Rzeczpospolita Polska.

W 1990 roku odsunięto od władzy Bułgarską Partię Komunistyczną, po czym wybrano pierwszego prezydenta i przeprowadzono wolne wybory do parlamentu.

O północy 31 grudnia 1991 roku przestał istnieć Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich – światowa potęga w latach 1922–1991. W miejsce tego państwa powstała w sposób bezkrwawy Wspólnota Niepodległych Państw, obejmująca między innymi Federację Rosyjską, Białoruś i Ukrainę.

„Aksamitny rozwód” pomiędzy Słowakami i Czechami przeprowadzono 1 stycznia 1993 roku.

W 1991 roku odłączyły się od Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii i ogłosiły niepodległość: Republika Słowenii, Republika Chorwacji i Republika Macedonii. W 2003 roku rozpadła się Federacyjna Republika Jugosławii, na skutek czego powstały: Republika Serbii i Republika Czarnogóry. Rozpadowi Jugosławii towarzyszyły masakra ludności i wojna domowa, co odbiło się szerokim echem na świecie. Przy tej okazji runął forsowany w przeszłości

mit jedności Słowian południowych w zakresie organizacji państwowej, kultury, cywilizacji i języka.

Tak więc upadły reżimy polityczne w Europie Środkowej, Wschodniej i na Bałkanach, dzięki czemu niemal wszystkie narody słowiańskie (poza Łużyczanami) uzyskały niezależność polityczną.

Obecnie samodzielne państwo posiadają: Polacy, Czesi, Słowacy, Rosjanie, Ukraińcy, Białorusini, Serbowie, Chorwaci, Słoweńcy, Czarnogórcy i Bośniacy. Warto nadmienić, że pod koniec lat 80. dwudziestego wieku powszechnym dążeniem narodów słowiańskich stało się posiadanie własnego oficjalnego języka, a do już istniejących języków, potwierdzonych przez konstytucje i ustawy, zaczęły dołączać następne. Dlatego dzisiejsza Słowiańszczyzna weszła w dwudziesty pierwszy wiek z 18 językami standardowymi: polskim, kaszubskim, górnołużyckim, dolnołużyckim, czeskim, słowackim, gradišciańskochorwackim, chorwackim, słoweńskim, białoruskim, rosyjskim, ukraińskim, łemkowskim, rusińskim, ruskim, serbskim, bośniackim i czarnogórskim³. Wszystkie wymienione narody czynią ponadto wiele, aby pielęgnować swoją tożsamość narodową, która wiąże się z poczuciem przynależności do własnej wspólnoty językowej, z identyfikowaniem się z tą wspólnotą, z jej specyficzną kulturą i wspólną historią, z określonym terytorium, które ona wspólnie zamieszkuje, a równocześnie z poczuciem wyraźnej odrębności w stosunku do innych wspólnot językowo-terytorialno-kulturowych⁴.

SKONFLIKTOWANIE WIELU SŁOWIAN

Warto nadmienić, że niemal wszystkich Słowian dzielą obecnie większe lub mniejsze konflikty, animozje, fobie, bariery, mury wynikające z ich zróżnicowania, obejmujące różne płaszczyzny. Niepowtarzalną pod tym względem mieszankę narodów, kultur, tradycji i języków tworzą Bałkany. W świetle koncepcji Samuela Huntingтона stanowią one miejsce konfrontacji trzech cywilizacji: prawosławnej, zachodniej (katolicyzm i protestantyzm) oraz islamskiej⁵. Ważnym problemem bałkańskim są nie tylko granice religijne i kulturowe, ale również granice naturalne, historyczne, etniczne i polityczne. Zamęt, chaos, konflikt interesów i dążeń można zaobserwować wśród narodów słowiańskich byłego Związku Radzieckiego. Różnorodne pretensje dzielą Czechów i Słowaków.

³ E. TOKARZ: *Dynamika rozwoju języków słowiańskich w końcu XX wieku*. W: *Narodowy i ponadnarodowy model kultury. Europa Środkowa i Półwysep Bałkański*. Red. B. ZIELIŃSKI. Poznań 2002, s. 229–237.

⁴ Por. G. ODOJ: *Tożsamość kulturowa społeczności małomiasteczkowej*. Katowice 2007, s. 23.

⁵ S.P. HUNTINGTON: *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*. Przeł. H. JAN-KOWSKA. Warszawa 2008.

Obszerny rozdział w historii stosunków międzyludzkich zapisały też konflikty Polaków i Rosjan.

PODŁOŻE KULTUROWE KONFLIKTÓW

Większość konfliktów między Słowianami ma podłoże kulturowe. Pragnę zatem przypomnieć, że termin kultura jest pojęciem złożonym, które w literaturze przedmiotu było definiowane na dziesiątki sposobów. W niniejszym tekście przyjmuję za Geertem Hofstede, że kultura to jest zaprogramowanie umysłu. Zdaniem tego holenderskiego antropologa każdy człowiek nosi w sobie pewne wzorce myślenia, odczuwania i zachowania, które przyswaja sobie w ciągu całego życia. W sposób najbardziej intensywny wzorce te są przyswajane we wczesnym dzieciństwie, kiedy jesteśmy najbardziej podatni na wpływy i najłatwiej się uczymy. Uczony nadmienia, iż zmiana raz zakodowanego sposobu myślenia, odczuwania i zachowania wymaga podwójnego wysiłku: rezygnacji z czegoś, co już przyswoiliśmy i powtórnej nauki. Jest to zawsze dużo trudniejsze niż uczenie się po raz pierwszy. Dodaje przy tym, iż zaprogramowanie umysłu jest kształtowane przez środowisko społeczne, w jakim dorastamy, a także przez zbiór naszych doświadczeń życiowych⁶.

Warto podkreślić, że podczas zetknięcia się z obcą społecznością językowo-terytorialno-kulturową dochodzi do konfrontacji zarówno systemów językowych, jak i systemów kulturowych. Komunikacja przedstawicieli społeczności widziana bywa jednak przez pryzmat własnej kultury, co prowadzi do różnych zakłóceń we wzajemnym porozumiewaniu się. Zdarza się w związku z tym, że obcokrajowiec zyskuje miano gburą, prostaka, osoby nieobyczej czy dziwaka. Co więcej, on sam bywa często zdumiony niezajomością zasad dobrego wychowania w państwie, które przyszło mu odwiedzić.

W każdym kraju zachowania kulturowe są w dużym stopniu skonwencjonalizowane i mają motywację historyczno-obyczajową. Jak słusznie zauważa Małgorzata Marcjanik:

każdy rodzimy użytkownik kultury (i języka) zna je bardzo dobrze i posługuje się nimi w sposób mechaniczny. Są one dla niego oczywiste, gdyż przyswoił je w procesie uczenia się języka i socjalizacji – tak zachowywała się jego babcia, tak uczyła go mama, tak postępują jego koleżanki i koledzy. Tylko przybysz z obszaru innego języka i innej kultury czemuś się dziwi, czegoś nie rozumie, albo – co gorsze – zachowuje się jak prostak⁷.

⁶ G. HOFSTEDÉ, G.J. HOFSTEDÉ: *Kultury i organizacje*. Warszawa 2007, s. 16–17.

⁷ M. MARCJANIK: *Grzeczność nasza i obca*. Warszawa 2005, s. 8.

REAKCJE NA ODMIENNOŚĆ KULTUROWĄ

Tak więc systemy kulturowe różnych społeczności znacznie się różnią między sobą. Z różnicami tego rodzaju mogą mieć do czynienia na obczyźnie:

- pracownicy jednostek dyplomatycznych,
- pracownicy koncernów międzynarodowych przebywający na zagranicznych kontraktach,
- studenci wyjeżdżający na stypendia zagraniczne,
- imigranci,
- misjonarze (siostry zakonne, księża, wolontariusze),
- żołnierze uczestniczący w misjach pokojowych,
- pracownicy różnych organizacji i instytucji kulturalnych, mających swoją siedzibę za granicą⁸,
- uciekinierzy polityczni,
- osoby, które zmieniły za granicą stan cywilny.

Aby poradzić sobie z odmiennością obcej kultury, obcokrajowiec przechodzi różne fazy aklimatyzacji kulturowej, co niejednokrotnie było już opisywane w literaturze naukowej. Fazy te obejmują: miesiąc miodowy, szok kulturowy, adaptację i stabilizację.

Miesiąc miodowy, który trwa od kilku dni do około 6 tygodni, cechują pozytywne reakcje na nową kulturę, przejawiające się stanem euforii, zachwytu oraz idealizacji.

Shok kulturowy to stan, kiedy wszystko w nowej rzeczywistości kulturowej zaczyna wyglądać obco: mieszkańcy, klimat, zachowania. Pojawiają się w związku z tym: rozczarowanie, napięcie w stosunkach z tubylcami, niemożność rozwiązania prostych problemów, chęć powrotu do ojczyzny.

Faza adaptacji wiąże się ze zrozumieniem i zaakceptowaniem nowego otoczenia oraz nawiązaniem pozytywnych kontaktów z obcokrajowcami.

Stabilizacja stanowi przedłużenie fazy adaptacji. Mamy tutaj do czynienia z przezwyciężaniem trudności występujących w obcej kulturze oraz przyzwyczajeniem do nowego stylu życia.

FORMUŁOWANIE STEREOTYPU

Stereotypy są formułowane wobec społeczności innych niż nasza. W opozycji do nich tworzone są przeciwstawne, pozytywne stereotypy, odnoszone do własnej społeczności.

⁸ M. BARTOSIK-PURGAT: *Otoczenie kulturowe w biznesie międzynarodowym*. Warszawa 2010, s. 176–180.

Jak powiedziałam na początku artykułu, najbardziej rozpowszechnionym stereotypem w stosunkach polsko-rosyjskich jest przekonanie o wrogości Polaków wobec Rosjan i Rosjan wobec Polaków. Był to jeden z powodów, dla którego po katastrofie smoleńskiej obie społeczności przyglądały się spontanicznie życzliwym reakcjom „przeciwnika” z pewnym zaskoczeniem. Każdy bowiem Polak zna przysłowia:

- „Jak świat światem nie będzie Rusek Polakowi bratem”.
- „Z Ruskim gadaj, a w zanadrzu kamień trzymaj”.
- „Musi to na Rusi, a w Polsce jak kto chce”.

Negatywne nastawienie do Rosjan demonstrują u nas w kraju głównie ludzie starsi i w pewnym stopniu przedstawiciele średniego pokolenia. Wiele niesprawiedliwych opinii o Rosjanach podaje prasa. W budowaniu niechęci wobec tej nacji ma również swój udział telewizja: prawie w każdym dzienniku telewizyjnym podawane są informacje, z których „niezbicie” wynika, że dialog Polaków i Rosjan nie jest możliwy. Na podstawie doniesień z mediów można odnieść wrażenie, że Polacy cieszą się, gdy u naszych wschodnich sąsiadów źle się dzieje, a ostatnio w „dobrym stylu” jest ośmieszanie w telewizji Władimira Putina. W negatywnym świetle jest przedstawiany nawet ten fakt, że popiera go wielu Rosjan oraz to, iż pragnie on budować silne i praworządne państwo.

Repertuar rosyjski został niemal całkowicie wyrugowany nie tylko z naszej telewizji. Zniknął on również z naszych kin i teatrów. Literaturę rosyjską można zakupić tylko w księgarniach EMPIK-u. Nawet tam jednak podręczniki do nauki języka rosyjskiego zajmują najmniej miejsca spośród książek przeznaczonych do nauki języków obcych.

PRZELAMYWANIE STEREOTYPÓW

Pragnę tutaj mocno podkreślić, że nie wszyscy moi rodacy cierpią na syndrom rusofobii. Szczególnie studenci uczelni wyższych mają dość odwagi, aby zdecydowanie pójść pod prąd potocznych opinii oraz obiegowych stereotypów dotyczących Rosjan. W ciągu ostatnich kilku lat niepomiernie wzrasta ranga lektora-tu języka rosyjskiego, a studia z zakresu filologii rosyjskiej, filologii wschodnio-słowiańskich oraz rosjoznawstwa cieszą się w Polsce ogromnym powodzeniem.

Ci Polacy, którzy mieli okazję odwiedzić z różnych powodów Rosję, postrzegają naród rosyjski jako bardzo gościnny, otwarty, szczerzy, serdeczny, przyjazny, miły, skromny i prawdomówny. Pozytywny jest również stosunek Polaków do rosyjskiej kultury, literatury, kinematografii, teatru, baletu: są one tradycyjnie już odbierane przez polską inteligencję z dużym zainteresowaniem, a nawet z zachwytem. Zasłużonym uznaniem cieszy się w Polsce rosyjska literatura naukowa. W niektórych źródłach można obecnie też przeczytać, że podczas dyktatury

Józefa Stalina represje cierpieli nie tylko Polacy: 20 milionów obywateli ZSRR straciło w wyniku owych represji życie.

W odróżnieniu od Polski, w której „groźna” Rosja pojawia się każdego dnia, w każdej niemal gazecie i na kilku kanałach telewizyjnych, w rosyjskich środkach masowego przekazu Polski obecnie właściwie nie widać. Rosjanie znają, rzecz jasna, przysłowia:

- „Dumny (zarozumiały) jak Polak”.
- „U nas nie Polska, chłop ważniejszy jest od baby”.

Rosja przechodzi jednak okres wielkich przemian, a zatem i mentalności jej obywateli. To co było, odchodzi w przeszłość. Negatywnych opinii o Polsce nie chce słyszeć zwłaszcza rosyjska młodzież. Co więcej, to pokolenie nie chce słyszeć ani o przeszłości, ani o rozliczeniach Polaków z Rosjanami. Pojawiają się w związku z pytaniami: Czy naprawdę znamy współczesnych Rosjan? I czy w ogóle ich znamy? Co wiemy na przykład o odmiennym zaprogramowaniu kulturowym naszego „przeciwnika”? Można się przecież z kimś nie zgadzać, ale wolno przynajmniej spróbować zrozumieć jego sposób myślenia i działania. Wydaje mi się ponadto, że czas już zapomnieć o starych urazach, czas już eliminować ze stosunków polsko-rosyjskich stereotypy. Nie można wszak stale żyć wspomnieniami o przeszłości.

Na temat kultury odmiennej od naszej powinni się wypowiadać przede wszystkim historycy, antropolodzy, znawcy kultury, etnologowie, etnolingwiści, socjologowie, językoznawcy, psychologowie, glottodydaktycy, pedagodzy. Wypowiedzi te powinny bazować nie na stereotypach, lecz na:

- aktach normatywnych,
- źródłach archiwalnych,
- dokumentach,
- badaniach ankietowych i statystycznych,
- bezpośredniej obserwacji,
- literaturze naukowej,
- kontaktach międzykulturowych.

Rozpowszechnieniu badań w tym zakresie powinny sprzyjać: system edukacji, profesjonalizm osób prowadzących kształcenie oraz polityka zagraniczna obu państw.

Na zakończenie mojego artykułu pragnę tu przytoczyć słowa Vaclava Havla, który w pierwszym dniu 1999 r. zauważył, że podczas „jesieni narodów” runęło mnóstwo wysokich murów – tych prawdziwych i tych symbolicznych – które dzieliły ludzi, narody i całe kontynenty. Runęła żelazna kurtyna. Upadł mur berliński. Runęły też inne mury, które wznosił między ludźmi strach. Havel podkreślił, że wokół nas i pomiędzy nami niepostrzeżenie wyrastają jednak nowe mury, za które można uznać nastroje: antyromskie, antyniemieckie, antyrosyjskie, antyamerykańskie, antymurzyńskie, antyarabskie, antyeuropejskie i anty-

semickie. Nie są szanowane prawa człowieka, krzewi się rasizm i ksenofobia. „Pośród plotów, podziałów i nieufnego lub pogardliwego stosunku do wszelkiej inności takie cechy, jak życzliwość, uprzejmość, bezinteresowność czy ufna otwartość bywają wyśmiewane”. Ten *duch muru*, jak twierdzi Havel, może zniwieczyć między innymi wolę poszanowania dla zdobyczy i odmienności ludzkich kultur. Dlatego należy mu się przeciwstawić, usuwając pozostałości starych murów oraz obalić te, które dopiero co powstają. W związku z tym Havel nawołuje: „Spróbujmy przyjąć za swoją ideę świata, bez murów oddzielających ludzi różnych wyznań, koloru skóry, tradycji i obyczajów, języków i temperamentów”⁹.

Nietrudno zauważyć, że słowa Vaclava Havla są nadal aktualne, chociaż od jego wystąpienia noworocznego minęło już 13 lat.

Należy pamiętać o tym, że – jak pisze w powieści *Most na Drinie* Ivo Andrić: „wszystko na świecie jest mostem – uśmiech, westchnienie i spojrzenie. Wszystko na świecie dąży do połączenia, do odnalezienia swojej drugiej strony. Jest to dążenie do porozumienia z innymi ludźmi”¹⁰. Dlatego hasłem naszych czasów może być przesłanie zawarte w tytule książki pod redakcją Johna Stewarta pod tytułem *Mosty zamiast murów*¹¹. Budujmy zatem mosty, które umożliwią spotkanie człowieka z człowiekiem, narodu z narodem, kultury z kulturą, Słowianina ze Słowianinem, Polaka z Rosjaninem. Już najwyższy czas, aby zacząć budować w jednoczącym się świecie nowy wizerunek Rosjanina i nowy wizerunek Polaka.

BIBLIOGRAFIA

- ANDRIĆ I.: *Most na Drinie*. Łódź 1978.
- BARTMIŃSKI J., PANASIUK J.: *Stereotypy językowe*. W: *Współczesny język polski*. Red. J. BARTMIŃSKI. Lublin 2010.
- BARTMIŃSKI J., LAPPO I., MAJER-BARANOWSKA U.: *Stereotyp Rosjanina i jego profilowanie we współczesnej polszczyźnie*. W: J. BARTMIŃSKI: *Stereotypy mieszkają w języku. Studia etnolingwistyczne*. Lublin 2009, s. 262–298.
- BARTOSIK-PURGAT M.: *Otoczenie kulturowe w biznesie międzynarodowym*. Warszawa 2010.
- BOBRYK R., FARYNO J., red.: *Polacy w oczach Rosjan – Rosjanie w oczach Polaków*. Warszawa 2000.
- HAVEL V.: *Demon muru*, „Gazeta Wyborcza” 1999, nr 7.
- HOFSTEDE G., HOFSTEDE G.J.: *Kultury i organizacje*. Warszawa 2007.
- HUNTINGTON S.P.: *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*. Przeł. H. JANKOWSKA. Warszawa 2008.
- KĘPIŃSKI A.: *Lach i Moskal. Z dziejów stereotypu*. Warszawa – Kraków 1990.
- LAZARI DE A., RIABOW O.: *Polacy i Rosjanie we wzajemnej karykaturze*. Przeł. M. ŻAKOWSKA. Warszawa 2008.
- MARCJANIK M., red.: *Grzeczność nasza i obca*. Warszawa 2005.

⁹ V. HAVEL: *Demon muru*, „Gazeta Wyborcza” 1999, nr 7, s. 2.

¹⁰ I. ANDRIĆ: *Most na Drinie*. Przeł. H. KALITA. Łódź 1978, s. 405.

¹¹ J. STEWART, red.: *Mosty zamiast murów. Podręcznik komunikacji interpersonalnej*. Warszawa 2008.

ODOJ G.: *Tożsamość kulturowa społeczności małomiasteczkowej*. Katowice 2005.

STEWART J., red.: *Mosty zamiast murów. Podręcznik komunikacji interpersonalnej*. Warszawa 2008.

TOKARZ E.: *Dynamika rozwoju języków słowiańskich w końcu XX wieku*. W: *Narodowy i ponadnarodowy model kultury. Europa Środkowa i Półwysep Bałkański*. Red. B. ZIELIŃSKI. Poznań 2002.

WELSKOP W.: *Edukacja międzykulturowa – relacje między stereotypem, uprzedzeniem społecznym a stygmatyzacją*. Wrocław 2011.

STRESZCZENIE

PRZELAMYWANIE STEREOTYPÓW KULTUROWYCH

Prezentowany artykuł rzuca nowe światło na jeden z najbardziej rozpowszechnionych stereotypów w stosunkach polsko-rosyjskich – jest nim przekonanie o wrogości Polaków wobec Rosjan i Rosjan wobec Polaków. W związku z tym autorka omawia: 1. przemiany polityczne w krajach słowiańskich w ostatnim ćwierćwieczu; 2. skonfliktowanie Słowian oraz podłoże kulturowe owych konfliktów; 3. reakcje obcokrajowców na odmienność kulturową. Przytacza ponadto argumenty, z których wynika, iż w chwili obecnej nie istnieją racjonalne podstawy, aby nadal pielęgnować stereotyp, który stwarza bariery we wzajemnych kontaktach Polaków i Rosjan.

SUMMARY

FIGHTING CULTURAL STEREOTYPES

The article casts a new light on one of the most widespread stereotypes concerning the Polish and the Russian relations, i.e. a conviction that the Poles are hostile towards the Russians and vice-versa. Therefore the author discusses political changes that have occurred in the Slavic countries during the last twenty five years, conflicts among the Slavs and their cultural background as well as reactions of foreigners towards the cultural distinctness. The author also enumerates arguments showing that nowadays there is no rational justification for maintaining this stereotype, which creates barriers in the relations between the Poles and the Russians.